

Stručni rad

POJAVA NASILJA MEĐU UČENICIMA TIJEKOM KORONAVIRUSA

Mojca Cimerman Galun

Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor

Sažetak

Osjećaj sigurnosti jedna je od važnijih potreba čovjeka, stoga je pojava nasilja tema, koju se nikada ne smije zanemariti. Mnoge domaće i strane studije ukazuju nagli porast nasilja u dobi epidemije koronavirusa, uglavnom zbog napetosti, izolacije i nemogućnosti povlačenja. Tijekom epidemije pojava nasilja povećao se uglavnom u obiteljskom krugu, jer su mjeseci rada od kuće otežali svakodnevne rutine. Socijalne razlike obitelji, srušen normalni ritam, prisutnost straha od gubitka posla i zdravlja – sve su to bili razlozi za stres, psihosocijalne probleme i, posljedično, nasilje. Škola na daljinu i oblik komunikacije putem digitalnih medija također su ostavili posljedice. Stoga sam odlučila provesti anketu u populaciji učenika od prve do četvrte godine u vezi sa problemom nasilja. 76 posto učenika, koji su sudjelovali u istraživanju o pojavi nasilja tijekom epidemije i radu na daljinu, misli, da je upravo internetno nasilje najčešća vrsta nasilja u ovo vrijeme. Gotovo tri četvrtine ispitanih učenika također vjeruje, da se nasilje povećalo tijekom epidemije. Zbog toga je ključno osigurati sigurno školsko okruženje (uključujući digitalno) na razini škole, stalnu osviještenost, poštovanje pravilnika i postupaka te uspostavu klime nulte tolerancije prema bilo kojoj vrsti nasilja.

Ključne riječi: anketa, škola na daljinu, digitalna komunikacija, problem, rješavanje problema

1. UVOD

Posljedice epidemije koronavirusa osjećamo na svim segmentima i razinama društva. Nasilje je samo jedan od negativnih faktora, s kojima se suočavamo od pojave koronavirusa. To nije samo pojava unutar određenih zemalja, to je globalna dimenzija pojava širom svijeta.

Tako je u Kini tijekom pandemije zabilježeno tri puta više nasilja u porodici nego inače. Broj je vjerojatno još veći, jer su žrtve imale još manje mogućnosti pozvati pomoć tijekom izolacije. Unicef je upozorio na sve veću vjerojatnost, da će djeca postati žrtve diskriminacije, socijalne isključenosti, iskorištavanja, odvajanja od roditelja ili staratelja i nasilja tijekom epidemije koronavirusa. [1]

SOS telefonska udruga Slovenije, u koju se mogu javiti žrtve nasilja, istaknula je porast nasilja u obitelji tijekom epidemije. Prema podacima policije udio kaznenih djela nasilja u obitelji povećan je i u prvom i u drugom valu epidemije. [2]

Učenici su bili u posljednji godinu i više prisiljeni stalno se prilagođavati zbog brojnih promjena. Veći dio dana provodili su kod kuće, daleko od škole, vršnjaka, prijatelja, društva. Njihov kontakt s društvom bili su digitalni mediji.

Odnos učenika i nastavnika također je prešao u drugu, dosad nepoznatu dimenziju. Kontakti između učitelja i učenika često su bili teški zbog rada na daljinu, a komunikacija s njima i njihovim roditeljima nije bila optimalna zbog nemogućnosti sastajanja uživo. Povjerljivi razgovori s učenicima, koji bi se odnosili na njihove probleme i koje bi vodio razrednik, savjetnik ili učitelj u školi odmah nakon sumnje u potencijalni problem, bili su onemogućeni ili otežani (kontakt u školi nije bio moguć), i problemi su naravno nastali i ostali.

Jedna od posljedica epidemije je pojačano nasilje nad djecom, koje je postalo mnogo skrivenije zbog školovanja od kuće i ograničenih kontakata. Veća je vjerojatnost, da će roditelji biti nasilni, uzrokovati nasilje i zanemariti svoju djecu, ako smatraju, da se za nasilje neće znati. Učitelji su ti, koji mogu prikladno pomoći i najbrže primijetio, da je djetetu potrebna pomoć. Naime, škola je također sigurno mjesto za dijete, gdje se može povući od nasilja i drugih problema s kojima se može suočiti kod kuće. [3]

1.1. OBLICI KORONA NASILJA MEĐU UČENICIMA

Zbog smanjenih kontakata, nemogućnosti izvedbe nastave u školi, rada od kuće i drugih ograničenja, očekivalo se, da će se oblici nasilja nekoliko promijeniti. Vrijedi istaknuti dva aspekta, koja se posebno odnose na populaciju učenika:

- pojava nasilja u porodici i
- pojava nasilja u kontekstu njihovog najčešćeg kontakta s okolinom – digitalnim okruženjem.

Zbog potrebe izolacije društva porodice su bile prisiljene isključivo živjeti unutar svog doma ili ograničene zajednice. Pojavili su se i stvorili uvjeti, na koje porodice nisu bile naviknute u svom svakodnevnom životu. Rutine uzoraka proteklih običnih dana su se promijenile, zato se mogla očekivati i promjena u dinamici unutar porodice.

Razvoj djetetovih pozitivnih odnosa, zdravog identiteta i povjerenja omogućuju sigurnu pripadnost roditeljima i porodici. Ako toga nema, veće su mogućnosti za razvoj površnih odnosa, okrutnosti, destruktivnog razmišljanja, kao i nezadovoljstva, laži i nasilja. [4]

Mnogi su autori u prošlosti istraživali nervozu zbog prostornih ograničenja, a čak su i prije pandemije otkrili, da svijet postaje premalen za sve. U svakodnevnom životu ljudi sve više prelaze granice osobnog prostora drugih ljudi. To izaziva osjećaj ograničenosti. Mozak to doživljava kao prijetnju, jer se teško prilagođava novim uvjetima, i zato tijelo reagira stresom. [5]

S obzirom na to, da je višemjesečna obavezna izolacija i zatvaranje društva u vrijeme koronavirusa povećavala stupanj prostorne ograničenosti, može se zaključiti, da se u protekloj godini povećala učestalost stresa i posljedičnog nasilja unutar porodice i proširenih kućanstava.

Tako se policija bavila sa 12,9 posto više kaznenih djela nasilja u porodici u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Također je bilo 56,3 posto više ubojstava, 33,3 posto više umora i 19,4 posto više silovanja. [2]

Drugi aspekt je funkcioniranje i život adolescenata, koji su morali promijeniti svoje uspostavljene uzorke i odnose – pod tim mislimo ne samo na kontakt s vršnjacima u slobodno vrijeme, već i na obveze vezane na školu. Učenici morali su izvršavati školske obveze, koje su zbog izrečenih mjera bile u potpunosti koncentrirane na digitalne medije. Iako mali broj pedagoških mjera u odgojno-obrazovnim ustanovama naizgled ukazuje na stagnaciju ili pad nasilja, školovanje na daljinu i, posljedično, višesatno sjedenje iza kompjutera, dalo je nove mogućnosti za druge oblike nasilja. Zbog digitalne komunikacije, koja je bila jedino moguće komunikacijsko sredstvo, a ujedno i obavezno – propisano i određeno sa strani škole, za očekivati je bio veći stupanj nasilja na internetu. Ako su učenici željeli ispuniti sve obveze, koje im je nametnula škola, bili su prisiljeni provesti puno vremena na internetu. I u prošlosti bila je digitalna komunikacija šira opcija za vršnjačko nasilje zbog sve većeg pristupa internetu i sve većeg broja mobilnih telefona. Pričamo o tako zvanom internetskom nasilju, koje dopušta jednom pojedincu, da bude okrutan prema drugom. [6]

Često je riječ o složenom obliku nasilja, koje zbog dobrog poznavanja digitalnih tehnologija (s strane počinitelja), dobro skriva svoj identitet i stoga ne očekuje odgovornost za svoje ponašanje.

I prije epidemije koronavirusa bilo je poznato adolescentsko maltretiranje, koje inače uključuje dugotrajno zadirivanje, agresiju, nadimke ili namjernu izolaciju učenika u određenoj skupini vršnjaka, zbog čega se pojedinac – žrtva posljedično osjeća bespomoćno, uplašeno i zastrašeno. [7]

S tim u vezi možemo navesti dvije pojave i oblike:

- nasilje na internetu (e-pošta, sobe za online chat, video veze ...)
- nasilje putem mobilnog telefona (kratke SMS poruke, telefonski pozivi, MMS poruke ...) [6]

2. EMPIRIJSKI MODEL

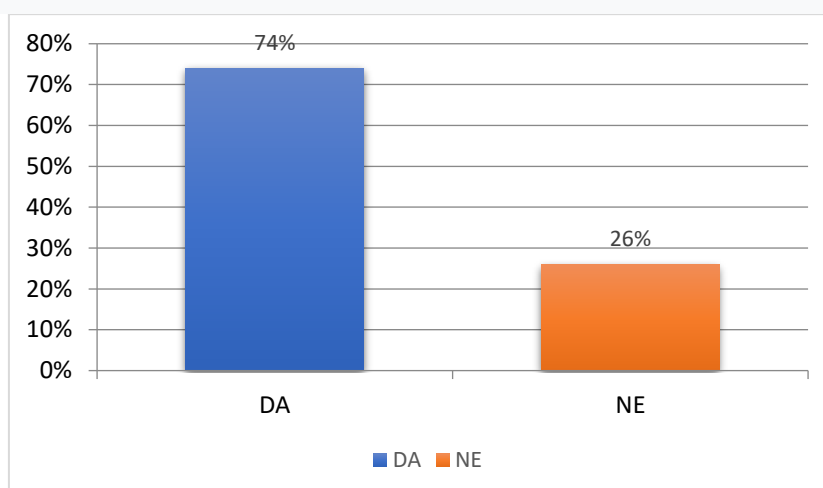
Zbog svih navedenih činjenica i na temelju razgovora s učenicima, koji ponovno posjećuju školu od početka školske godine 2021/22, odlučila sam provesti anketu o pojavi nasilja tijekom koronavirusa. U istraživanju je sudjelovalo 198 učenika. Od toga je u anketi sudjelovalo 121 djevojčica i 77 dječaka svih godina (1., 2., 3. i 4. godina školovanja).

Pitanja su bila podijeljena u tri sklopove. Zanimalo me, dali se tijekom epidemije povećala učestalost nasilja među učenicima i zašto tako misle, koje su vrste nasilja bile najviše prisutne u vrijeme korone, jesu li oni sami ili njihovi prijatelji bili žrtve nasilja. Istraživanje je također uključivalo opažanja o učestalosti i vrstama posljedica mogućeg nasilja i ali kao rezultat nasilja trebaju oni ili njihovi prijatelji stručnu pomoć.

U nastavku ću iznijeti empirijske rezultate ankete.

2.1. UČESTALOST NASILJA

Na pitanje **Je li se nasilje povećalo tijekom epidemije** 74 % svih učenika odgovorilo je sa DA. Čak 81 % učenika 2. godine smatra, da se udio nasilja povećao.

Slika 1: Je li se nasilje povećalo tijekom epidemije?

Među razlozima svog mišljenja učenici su napisali, da je do povećanog nasilja došlo zbog:

- nedostatka društvenih kontakata zbog zatvaranja države, izolacije
- odnosima u porodici, koja je bila prisiljena biti zajedno
- različitih mišljenja o pojavi virusa
- strahovima za zdravlje, posao
- zamkama interneta, gdje su provodili puno vremena
- protivljenje mjerama, ograničenjima, vakcinaciji, maskama
- alkohola, dosade

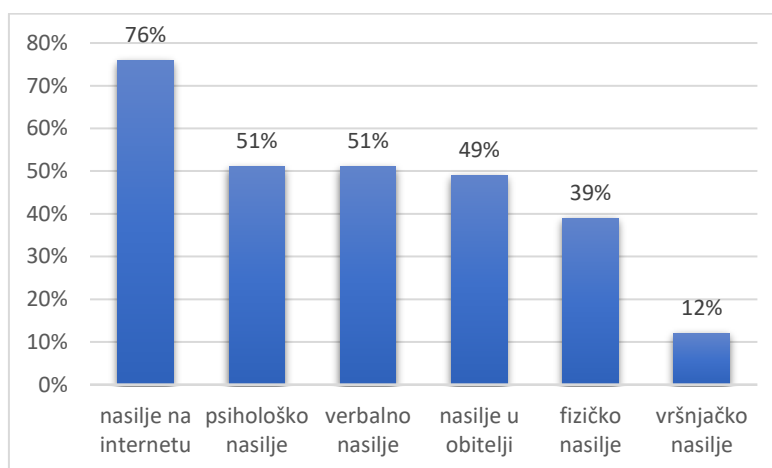
2.2. VRSTE NASILJA

Na pitanje **Koja je vrsta nasilja bila najčešća u vrijeme korone** učenici su mogli zaokružiti više mogućih odgovora.

Naročito ističe jedan odgovor. Čak 76 % ispitanika odgovorilo je, da je bilo najviše nasilja na internetu. Među njima najviše je bilo učenika 1. i 2. godine, a najmanje učenika 4. godine.

Među vrstama nasilja, koje se često događale tijekom korone, učenici su zaokružili i sljedeće odgovore:

- psihološko nasilje - 51%
- verbalno nasilje - 51%
- nasilje u obitelji - 49%
- fizičko nasilje - 39%
- vršnjačko nasilje - 12%

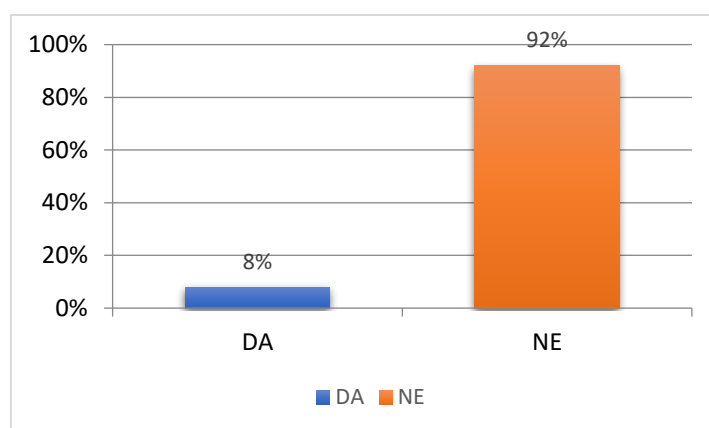

Slika 2: Koja je vrsta nasilja bila najčešća u vrijeme korone?

2.3. ŽRTVE NASILJA, POSLJEDICE I POTREBE ZA STRUČNOM POMOĆU

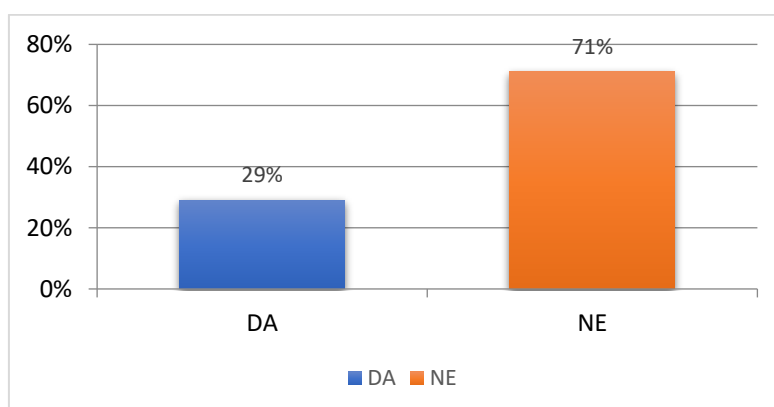
Na pitanje **Jesu li oni ili njihovi prijatelji bili žrtve nasilja u vrijeme, kad se nastava odvijala na daljinu** 8 % učenika odgovorilo je pozitivno. Odgovor je pomalo neočekivan u odnosu na prvo pitanje, kada je čak 74 % učenika odgovorilo, da je tijekom epidemije pojava nasilja povećana.

U ovom pitanju učenici su također mogli zapisati, tko je nad njima izvršio nasilje i u kojem obliku. Na to je odgovorio samo jedan od učenika, koji je napisao, da je bio žrtva nasilja na internetu.

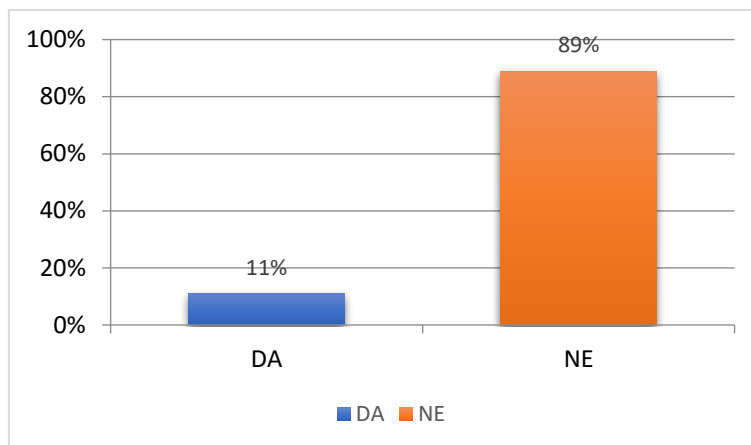
Slika 3: Jeste li vi / vaš prijatelj bili žrtva nasilja u vrijeme, kad se nastava odvijala na daljinu?

Na pitanje **Jesu li primijetili posljedice nasilja kod sebe ili drugih** 29 % učenika je napisalo, da je primijetilo navedene posljedice. Odgovor na ovo pitanje također je pomalo neočekivan – visok u smislu broja pozitivnih odgovora na prethodno pitanje. Učenici napisali su sljedeće posljedice: depresija, usamljenost, gubitak samopouzdanja, nisko samopoštovanje, sram, netolerancija, strah, stres, napetost, agresija, zatvaranje, nezadovoljstvo, izbjegavanje društva, nekomunikacija.

Slika 4: Jeste li primijetili posljedice nasilja kod sebe ili drugih?

Zadnjim pitanjem pitali smo učenice treba li njima ili njihovim prijateljima stručna pomoć zbog posljedica nasilja. Prema njima, 11 % mladih trebalo bi stručnu pomoć. Većina su to učenici 2. godine. Otkrivajući zašto je najviše pozitivnih odgovora sa strane tih učenika, možda nećemo moći zanemariti činjenicu, da su se upravo ti učenici u posljednje dvije godine suočili s mnogim prilagođivanjima u toku epidemije. U zadnjem razredu osnovne škole počeli su raditi na daljinu, a nakon upisa u srednju školu, nakon mjesec i pol ponovno su napustili školu i radili na daljinu više od pola godine.

Slika 5: Bi li tebi/prijatelju trebala stručna pomoć zbog posljedica nasilja?

3. ZAKLJUČAK

"Nasilje je virus kojeg ne znamo otjerati, ali opasniji je od svih bolesti koje poznajemo." (Dragan Petrovec, Institut za kriminologiju Pravnog fakulteta u Ljubljani)

Trenutno živimo u novoj korona stvarnosti koju smo prihvatili u svim oblicima i pojavama. Iako opet pokušavamo živjeti prilično otvoreno i školski sustav funkcionira prema nekim prilično dobro utvrđenim smjernicama, ostaju neke posljedice, koje su se nakupile u vrijeme pandemije. Puno od tih još nismo uspjeli riješiti, stoga moramo biti u školi izuzetno oprezni na znakove, koje nam učenici daju. Samo zato što je manje nasilja na našim školskim hodnicima, u učionicama i na našim dvorištima, to ne znači, da nasilja više nema. Moramo prihvatiti činjenicu, da se nasilje uglavnom preselilo na internet, a žrtve često ostaju same jer nema promatrača, koji bi prijavili nasilje. Učenike – žrtve potrebno je ohrabriti, da počinju pričati o nasilju, a roditelji i učitelji moramo odmah reagirati.

Također možemo puno učiniti na školskoj razini. Činjenicu, da su škole dužne učenicima osigurati i pružiti sigurno školsko okruženje, smo tijekom rada na daljinu nekoliko zanemarili. Potrebno je podići svijest učenika, učitelja i roditelja o nasilju, također je potrebno poštivati pravila i postupke u slučaju kršenja pravila, procedura, koordinacije i kontinuiteta. Iznad svega, potrebno je jasno uspostaviti klimu nulte tolerancije za bilo koju vrstu nasilja te odmah i odlučno reagirati u slučaju kršenja. Škola mora djelovati kao zaštitni faktor, s naglaskom na pružanju pomoći i podrške u svim segmentima odgojno-obrazovnog rada.

4. LITERATURA

- [1] <https://www.delo.si/novice/slovenija/nasilje-je-virus-nevarnejsi-od-vseh-bolezni/>
(7. 10. 2021)
- [2] <https://www.dnevnik.si/1042947105> (7. 10. 2021)
- [3] <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/nasilje-in-cov> (7. 10. 2021)
- [4] I. Schmidt. Ime mi je jeza. Maribor, 2018.
- [5] H. H. Erb. Nasilje v šoli in kako se mu lahko zoperstaviš. Radovljica, 2004.
- [6] S. Pečjak. Medvrstniško nasilje v šoli. Ljubljana, 2014.
- [7] D. Lešnik Mugnaioni, A. Koren, V. Logaj, M. Brejc. Nasilje v šoli: opredelitev, prepoznavanje, preprečevanje in obravnava. Kranj, 2009.